

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/33, p. 459-474

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12602>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Doç. Dr. Yunus GÜNİNDİ –
Yrd. Doç. Dr. Zeynep KURTULMUŞ – Dr. Mahmut ÇİTİL

This article was checked by iThenticate.

BABALARIN OKUL ÖNCESİ YAŞTAKİ ÇOCUKLARININ SERGİLEDİĞİ BAZI PROBLEM DAVRANIŞLARA YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ*

Mümin TUFAN** - Yakup YILDIRIM***

ÖZET

Bu çalışmanın amacı okul öncesi dönemdeki çocukların sergiledikleri problem davranış durumlarında babaların çocuklarına yönelik tutumlarının incelenmesidir. Araştırmacılar tarafından 5-6 yaş grubunda çocuğu olan farklı çevrelerden babalara ulaşılmış ve onların ankette 7 alt başlıkta belirtilen problem durumlarına göre sergiledikleri tutum ve davranışları incelenmiştir.

Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ili, Çankaya, Yenimahalle ve Mamak ilçelerindeki 6 devlet anaokulunda eğitim görmekte olan 5-6 yaş grubundan 200 çocuğun babaları oluşturmuştur. Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından 5'li dereceleme tipinde 37 sorudan oluşan "Çocuklarının Problem Davranışlarına İlişkin Baba Tutumları Anketi" adlı bir anket formu ilgili alan yazından faydalanılarak geliştirilmiş ve kullanılmıştır. Analizler, SPSS 22.0 istatistik paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Genel cronbach alfa değeri 0,76 olarak bulunmuştur. Araştırmanın amacı doğrultusunda katılımcıların çocukların; akran şiddetine, yemek yememe, argo kelime kullanma, akranıyla oyuncağını paylaşmama, izinsiz eşya alma, isteklerini ağlayarak anlatma ve inatlaşma problemlerine karşı göstermiş oldukları davranışların sıklığını belirlemek için yüzde ve frekans analizleri kullanılmıştır.

Sonuçlar; Akran şiddetiyle ilgili; babaların, çocuktur yapar bakış açısıyla problemin üzerinde durmama, davranışının yanlış olduğunu açıklama ve problem yaşadığı akranıyla konuşarak problemi çözmesini önerme davranışlarını; oyuncağı kaldırarak onu cezalandırma ve problemi öğretmeniyle konuşma davranışlarına göre daha az tercih ettikleri görülmüştür. Yemek yememe problemiyle ilgili; babaların, acıkarak kendisinin masaya gelmesini bekleme, çeşitli oyunlarla

---

* Bu çalışma 18-21 Ekim 2017 tarihleri arasında gerçekleşen 5. Uluslararası Okul Öncesi Eğitimi Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi, El-mek: mumintufan@gazi.edu.tr

*** Arş. Gör. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi, El-mek: yakupyildirim1986@gmail.com

yemeğini yemesini sağlama ve yemek sonunda ödüllendireceğini söyleyerek ikna etmeye çalışma davranışlarını daha sık sergilediği anlaşılmaktadır. Çocuğun argo kelime kullanımıyla ilgili; babaların, çocuğa kızma ve tepki vermeme davranışlarını daha sık gösterdikleri görülmüştür. Çocuğun akranıyla oyuncağını paylaşmama problemiyle ilgili; babaların, paylaşmamaya devam ederse oyuncağı kaldıracağını söyleme davranışını daha çok tercih ettikleri görülmüştür. Çocuğun isteklerini ağlayarak anlatma problemiyle ilgili; babaların, duymamış gibi yapma ve davranışı sergilediği sürece ona kızma davranışlarını daha sık gösterdikleri görülmüştür. Çocuğun inatlaşma problemiyle ilgili; babaların, duymamış gibi yapma tutumunu daha sık sergiledikleri; ceza verme, isteğini yapma ve çocuğa inatlaşmanın kendisini bir çözüme ulaştırmayacağını açıklama tutumlarını ise daha az tercih ettikleri görülmüştür. Çocuğun izinsiz eşya alma problemiyle ilgili; babaların, eşyayı aldığı anda ona kızma davranışını daha çok sergileme eğiliminde oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Tutumlar, Baba Bakış Açısı, Davranış Sorunları

AN ANALYSIS OF THE ATTITUDES OF FATHERS' TOWARDS SOME PROBLEM BEHAVIORS OF THEIR PRESCHOOL-AGE CHILDREN

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine the attitudes of fathers' towards their pre-school age children related with their problem behaviors in some cases. Fathers who have children in the age of 5-6 year old, from different environments were reached and their attitudes and exhibited behaviors related to the problem situations indicated in the 7 sub-sections of the questionnaire were analyzed by the researchers.

The study group consisted of fathers of 200 preschool children in the age of 5-6, from 6 government pre-schools in Çankaya, Yenimahalle, and Mamak districts of city of Ankara. In this research, in order to collect data, a questionnaire form called "Fathers' Attitudes Related to their Children's Problem Behaviors Questionnaire" consisting of 37 Likert-type questions, which was arranged on a 5 point scale, developed in the light of the related literature, used by the researchers. Analysis were performed using SPSS 22.0 statistical package program. Overall cronbach alpha value was 0.76. For the purpose of the research, percentage and frequency analysis were used to determine the frequency of behaviors participants have shown towards; peer violence, refusing to eat sufficiently, using slang words, not sharing their toys with a peer, getting unauthorized goods, crying their wishes, and stubbornness behaviors of their children.

Results revealed that related to peer violence; fathers less frequently chose the way of seeing the behavior childish and leave out, explaining the wrongness of the behavior, and suggesting that they should solve the problem by talking to their peer; comparing to choosing

Turkish Studies

the way of punishing them by removing a favorite toy or speaking to the classroom teacher about the problem. Related to the problem of refusing to eat sufficiently; it was seen that fathers frequently chose the way of waiting children until they get hungry to come to the table, having them eat by playing various games, and trying to convince them by telling them they would get a reward at the end of the meal. Related to the use of slang words behavior; it was seen that fathers more frequently chose the way of getting angry at them and not showing any reaction. Related to the children's not sharing their toys with a peer behavior; it was seen that fathers more frequently chose the way of telling that he would put the toy away if their children insist on not sharing their toys with their peer. Related to the children's crying their wishes behavior; it was seen that fathers more frequently chose the way of ignoring and getting angry with their child. Related to the stubbornness problem; it was seen that fathers more frequently chose the way of ignoring. Related to the children's getting unauthorized goods problem; it was seen that fathers more likely chose the way of getting angry at them when their children got the object.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

The human beings begins to learn with birth and the family environment in which they spend their first years has a special place in their lives (Bornstein & Bornstein, 2007). The attitudes and behaviors of family members play an important role in overcoming the difficulties encountered by the individual (Çıkrıkçı, 1999). The parents can affect their children to develop positive or negative behaviors by being role models with their attitudes and social and personal lives (Özyürek, 2004; Yıldız, 2004; Durualp ve Aral, 2011).

Purpose of Research

The purpose of this study was to examine the attitudes of fathers' towards their pre-school age children related with their problem behaviors in some cases. Fathers who have children in the age of 5-6 year old, from different environments were reached and their attitudes and exhibited behaviors related to the problem situations indicated in the 7 sub-sections of the questionnaire were analyzed by the researchers.

These seven problem situations were:

- How was the fathers' attitudes related to their children's peer violence behavior?
- How was the fathers' attitudes related to their children's refusing to eat sufficiently behavior?
- How was the fathers' attitudes related to their children's use of slang words behavior?
- How was the fathers' attitudes related to their children's not sharing their toys with a peer behavior?
  - How was the fathers' attitudes related to their children's crying their wishes behavior?

Turkish Studies

- How was the fathers' attitudes related to their children's stubbornness behavior?
- How was the fathers' attitudes related to their children's getting unauthorized goods behavior?

Method

In this research general survey model, which is a part of survey approach pertaining to descriptive methods, has been used. The study group consisted of fathers of 200 preschool children in the age of 5-6, from 6 government pre-schools in Çankaya, Yenimahalle, and Mamak districts of city of Ankara. In this research, in order to collect data, a questionnaire form called "Fathers' Attitudes Related to their Children's Problem Behaviors Questionnaire" consisting of 37 Liker-type questions, which was arranged on a 5 point scale, developed with the help of the related literature, used by the researchers. Analysis were performed using SPSS 22.0 statistical package program. Overall Cronbach Alpha value was 0.76. For the purpose of the research, percentage and frequency analysis were used to determine the frequency of behaviors participants have shown towards; peer violence, refusing to eat sufficiently, using slang words, not sharing their toys with a peer, getting unauthorized goods, crying their wishes and stubbornness behaviors of their children.

Findings and Results

Results revealed that related to peer violence; fathers less frequently chose the way of seeing the behavior childish and leave out, explaining the wrongness of the behavior, and suggesting that they should solve the problem by talking to their peer; comparing to choosing the way of punishing them by removing a favorite toy or speaking to the classroom teacher about the problem.

Related to the problem of refusing to eat sufficiently; it was seen that fathers frequently chose the way of waiting children until they get hungry to come to the table, having them eat by playing various games, and trying to convince them by telling them they would get a reward at the end of the meal. They chose the way of giving punishment and explaining the reasons of why should they eat their meals rather less.

Related to the use of slang words behavior; it was seen that fathers more frequently chose the way of getting angry at them and not showing any reaction. They chose the way of laughing, trying to teach them a new word in order for them to forget that word, explaining the wrongness of using these kind of words, and punishing them in order for them to not to do it again rather less.

Related to the children's not sharing their toys with a peer behavior; it was seen that fathers more frequently chose the way of telling that he would put the toy away if they insist on not sharing their toys with their peer. They chose the way of giving the toy to his/her friend and telling that he/she can play with his/her peer rather less.

Related to the children's crying their wishes behavior; it was seen that fathers more frequently chose the way of ignoring and getting angry

---

Turkish Studies

with their child. They chose the way of fulfilling child's wishes and telling that they became sad due to his/her behavior rather less.

Related to the stubbornness problem; it was seen that fathers more frequently chose the way of ignoring. They chose the way of punishing their child related with the subject that they show this behavior about, fulfilling child's wish, and explaining that he/she cannot accomplish anything by getting stubborn rather less.

Related to the children's getting unauthorized goods problem; it was seen that fathers more likely chose the way of getting angry at them when their children got the object. They chose the way of hitting the child's hand, ignoring when he/she gets the good, telling that he/she has to apologize, and explaining that he/she has to put it back rather less.

Keywords: Attitudes, Father Perspectives, Behavior Problems

Giriş

İnsan doğumla birlikte öğrenmeye başladığı için yaşamının ilk yıllarını geçirdiği aile ortamı onun hayatında özel bir konuma sahiptir. İlk eğitimini ailede almaya başlayan çocuğun yaşamında sergilediği ilk deneyimlerde anne ve babası yol göstericidir. Bu durum çocuğun daha sonraki yaşantısının ve davranışlarının da temelini oluşturur (Bornstein & Bornstein, 2007).

Bireyin karşılaştığı zorlukları aşabilmesinde ya da bu zorlukları aşmada sorun yaşamamasında aile fertlerinin sergilediği tutum ve davranışlar önemli rol oynamaktadır (Çıkrıkçı, 1999). Etkileşimin yoğun olduğu, problemlerin ve sevinçlerin paylaşıldığı, fertlerin birbirini dinlediği ve anladığı mutlu bir aile ortamında yetişen çocuklar, olumlu kişilik gelişimi gösteren, saygılı, kendisini ifade edebilen, olgun, atılgan ve mutlu bireyler olabilmektedirler. Fertlerin birbirine saygı göstermediği, ilgiden ve sevgiden yoksun bir ortamda yetişen çocuklarda ise; aidiyetsizlik, davranış bozuklukları ve isyan etme gibi problemlerin görülebilme ihtimali yüksektir. Çocuklar aile ortamında, hoşgörü, paylaşma, sevgi, saygı, cinsiyet rollerini kavrama, arkadaşlık kurma gibi davranış ve duyguları da kazanmaktadır. Anne ve babaların çocuklarıyla kurdukları pozitif iletişim ve ilişkileri, çocukların dünyayı güvenli ve yaşamaya değer bir yer olarak algılamalarını sağlamaktadır. Dolayısıyla çocukların hayata karşı tutumlarını ve dünya algılarını anne ve babalarının onlarla kurdukları olumlu ya da olumsuz ilişkiler şekillendirmektedir (Yörükoğlu, 2000).

Erken çocukluk döneminde çocuklar stresli bir durumla karşılaştığında bu durumla başa çıkabilme adına davranış problemleri gösterebilirler. Bu dönemde davranış problemleri içe dönük ve dışa dönük olmak üzere iki şekilde görülmektedir. İçe dönük davranış problemleri, kaygı, korku, endişe ve dikkatsizlik olarak kendini gösterirken dışa dönük davranış problemleri ise; aşırı hareketlilik, itaatsizlik, saldırganlık, muhalefet etme ve düşmanca davranma olarak kendini göstermektedir (Campbell, 1995).

Araştırma sonuçları erken çocukluk döneminde ortaya çıkan problem davranışların ergenlik döneminin sonuna kadar süreklilik gösterme oranının oldukça yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Keenan & Shaw, 1994; Bates, Pettit, Dodge & Ridge, 1998). Shaw ve diğerleri (1998), okul öncesi dönemden itibaren izlediği sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin ergenlik dönemindeki çocuklarında görülen problem davranışların, bu çocukların okul öncesi dönemde gösterdiği problem davranışlarla çoğunlukla benzer nitelik taşıdığını saptamıştır.

Anne ve baba, hem çocuğa karşı gösterdikleri tutumla hem de kendi sosyal ilişkileriyle çocuğa model olarak onun olumlu davranış sergilemesini destekleyebilir ya da onda olumsuz

davranışların oluşmasına ve pekişmesine neden olabilirler (Özyürek, 2004; Yıldız, 2004; Durualp ve Aral, 2011).

Anne-baba tutumları incelendiğinde belli başlı şu sınıflamalar dikkat çekmektedir:

- Demokratik anne-baba tutumunda; çocuğun istek ve ihtiyaçlarına cevap verilir, ilgi ve sevgi yeterli düzeydedir, çocuk davranışının sorumluluğunu üstlenir ve kurallar tüm aile fertleri içindir.
- Aşırı koruyucu anne-baba tutumu; çocuğun yerine kararların alındığı, anne ve babanın çocuk için her türlü fedakârlık gösterdiği, çocuğun kendisine güveninin olmadığı ve sorumluluk almadığı tutumdur.
- Aşırı otoriter ve baskıcı anne-baba tutumu; çocuğun otorite kalktığında saldırgan davranışlar sergilediği, cezanın yoğun olduğu, çocuğun düşüncelerinin ve duygularının bastırıldığı bir tutumdur.
- Serbest/ilgisiz anne-baba tutumunda, çocuğa sınırsız haklar tanındığı için çocuk kuralları gereksiz görür, aile içi ilişkiler çocuk merkezlidir, çocuk önemsenmez.
- Aşırı hoşgörülü anne-baba tutumu; ailede hoşgörü yüksek düzeydedir. Çocuğun istekleri ve davranışlarına hiçbir kısıtlama ve denetim getirilmez.
- Tutarsız anne-baba tutumunda; bir gün önemsenmeyen ya da dikkate alınmayan bir davranışa ertesi gün ağır bir ceza verilir, disiplinin uygulanacağı zaman konusunda tutarsızlık vardır, çocuk neyin iyi neyin kötü olduğunu, ne zaman nasıl davranması gerektiğini bilemez (Çağdaş ve Seçer, 2011; Erkan, 2013; Özyürek ve Tezel Şahin, 2012; Sezer ve Oğuz, 2010; Yavuzer, 2001; Yıldızbaş, 2009).

Navaro (1987)' ye göre günümüzde, bütün meslekler belli bir eğitimden sonra kazanılmaktadır. Ancak bugün toplumumuzda geleceğin hammaddesi olan çocuğun nasıl eğitileceği, kendisi ve toplum için yararlı bir birey olmasının nasıl sağlanacağı konusunda anne-babalara bu meslek için hiçbir eğitim verilmemektedir. Bu nedenle hazırlanmış çeşitli aile eğitim programlarının önemi büyüktür. Bununla birlikte eğitim programlarında aile katılımı denildiği zaman öncelikle annelerin katılımı akla gelmekte, babaların katılımı göz ardı edilmektedir. Oysa babaların çocuklarıyla ilgili her türlü programa katılımı son derece önemlidir (Akt. Çağdaş ve Seçer, 2011).

Bu bilgiler ışığında öncelikli olarak ailenin sonrasında ise sosyal çevrenin bir üyesi olan çocukların, yetişmesini sağlayan anne-babaların erken çocukluk dönemindeki çocuklarına karşı sergiledikleri tutumlar onlarda sağlıklı bir kişilik gelişiminin oluşması açısından son derece önem taşımaktadır.

5-6 yaşında çocuğa sahip olan babaların çocuklarının gösterdikleri bazı problem davranışlarına yönelik tutumlarının incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır.

- Babaların çocuklarının *akran şiddeti davranışına* karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Babaların çocuklarının *yemek yememe davranışına* karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Babaların çocuklarının *argo kelime kullanma davranışına* karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir?

- Babaların çocuklarının *akranıyla oyuncağını paylaşmama* davranışına karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Babaların çocuklarının *isteklerini ağlayarak anlatma* davranışına karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Babaların çocuklarının *inatlaşma* davranışına karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Babaların çocuklarının *izinsiz eşya alma* davranışına karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan betimsel tarama modelinde bir çalışmadır. Betimsel çalışmalar genel olarak olayların, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların ne olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışmaktadırlar. Böylece mevcut durumu anlamak ve değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak mümkün olmaktadır (Karasar, 2005).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara ili Çankaya, Yenimahalle ve Mamak ilçelerinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel statüdeki 6 anaokulunda 2016-2017 eğitim-öğretim yılında eğitim almakta olan 5-6 yaş grubundaki 200 çocuğun babası oluşturmuştur. Araştırma verilerinin etkin bir biçimde toplanabilmesi açısından çalışma grubu oluşturulurken erişilmesi kolay grupla çalışılmıştır. Bu nedenle kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Çalışma grubunda yer alan babalara ilişkin demografik bilgiler Tablo-1 de sunulmuştur.

Tablo 1. Babalara İlişkin Demografik Bilgiler

Grup	Alt Grup	Frekans (n)	Yüzde (%)
Yaş	20-25 yas	8	4.0
	26-30 yas	11	5.5
	31-35 yas	62	31.0
	36-40 yas	61	30.5
	41 ve üzeri yaş	58	29.0
Öğrenim durumu	Okuryazar ve ilkokul mezunu	12	6.0
	Ortaokul mezunu	11	5.5
	Lise mezunu-ön lisans	70	35.0
	Üniversite mezunu	86	43.0
	Yüksek lisans-doktora	21	10.5
Aylık gelir durumu	Alt	16	8.0
	Orta	168	84.0
	Üst	16	8.0
	Toplam	200	100.0

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından 5’li dereceleme tipinde 37 sorudan oluşan “Çocuklarının Problem Davranışlarına İlişkin Baba Tutumları Anketi” adlı bir form geliştirilmiştir. Anket geliştirilme aşamasında alan yazından faydalanılarak bir soru havuzu oluşturulmuş ve hazırlanan anket alan uzmanlarına incelemesi için gönderilmiştir.

“Çocuklarının Problem Davranışlarına İlişkin Baba Tutumları Anketi” geliştirilirken maddelerin oluşturulmasında, Schaefer ve Bell (1958) tarafından geliştirilen ve orjinal ismi “Parental Attitude Research Instrument (PARI)” olan “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği” ile Anjel ile Erkmán (1993) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Aile Çocuk İlişkileri Ölçeği”nin maddeleri de incelenerek dikkate alınmıştır.

Okul öncesi eğitimi alanından 4 uzmanın görüşü alınmış ve uzman görüşleri doğrultusunda gerekli olan düzeltmeler yapılmıştır. Uzman görüşlerine kapsam geçerliliğini öğrenmek amacıyla başvurulmuştur. Veri toplama aracı geliştirilirken uygulamaya geçilmeden önce aracın, araştırmanın amacına uygunluğu ve sürecin işlerliğinin denemesi için bir ön uygulama yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda, hazırlanan anket kullanılarak bir pilot uygulama yapılmıştır. Bu ön uygulamada pilot form ilk olarak 25 katılımcıya uygulanmıştır. Soruların anlaşılabilir nitelikte sorulduğu ve verilerin çözümlenebilir tipte olduğu tespit edilmiştir. Genel cronbach alfa değeri 0.76 olarak bulunmuştur. Bu sonuç doğrultusunda anket maddelerinin birbiri ile tutarlı bir yapı gösterdiği söylenebilir.

Araştırmada babaların demografik bilgilerini tespit edebilmek amacıyla oluşturulan demografik bilgi formu kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler SPSS 22 programı ile analiz edilmiştir. Alt problemlere ilişkin bulgular oluşturulurken tablolarda babaların problem davranışlar karşısında sergiledikleri tutumların sıklığı maddeler üzerinden yüzde ve frekans analizleri ile verilmiş ve katılımcıların yoğunlaştığı maddeler incelenmiştir. Katılımcıların anket maddelerine verdiği yanıtlar alt problemler doğrultusunda analiz edilmiş ve tartışılmıştır.

Bulgular

- Babaların çocuklarının *akran şiddeti davranışına* karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir? Alt problemine ilişkin bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Babaların çocuğun akran şiddetine karşı sergilediği tutumlar

Akran Şiddetine Karşı Sergilenen Tutumlar		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
Çocuğum akranına şiddet eğilimi gösterdiğinde sevdiği oyuncuğu kaldırarak onu cezalandırırım.	f	16	22	68	36	58
	%	8.0	11.0	34.0	18.0	29.0
Çocuğum akranına şiddet eğilimi gösterdiğinde çocuktur yapar bakış açısıyla problemin üzerinde durmam	f	4	10	31	44	111
	%	2.0	5.0	15.5	22.0	55.5
Çocuğum akranına şiddet eğilimi gösterdiğinde problemi öğretmeniyle konuşurum.	f	17	25	53	49	56
	%	8.5	12.5	26.5	24.5	28.0
Çocuğum akranına şiddet eğilimi gösterdiğinde davranışının yanlış olduğunu açıklarım.	f	1	2	8	35	154
	%	0.5	1.0	4.0	17.5	77.0
Çocuğum akranına şiddet eğilim gösterdiğinde problem yaşadığı akranıyla konuşarak problemi çözmesini öneririm.	f	8	10	31	63	88
	%	4.0	5.0	15.5	31.5	44.0

Tablo 2 incelendiğinde babaların akran şiddetine karşı; çocuktur yapar bakış açısıyla problemin üzerinde durmama, davranışının yanlış olduğunu açıklama ve problem yaşadığı akranıyla konuşarak problemi çözmesini önerme davranışlarını; oyuncuğu kaldırarak onu cezalandırma ve problemi öğretmeniyle konuşma davranışlarına göre daha az tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

• Babaların çocuklarının *yemek yememe davranışına* karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir? Alt problemine ilişkin bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Babaların çocuğun yemek yememe problemine karşı sergilediği tutumlar

Yemek Yememe Problemine Karşı Sergilenen Tutumlar		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
Çocuğum yemeğini yemediğinde ceza veririm.	f	2	5	40	47	106
	%	1.0	2.5	20.0	23.5	53.0
Çocuğum yemeğini yemediğinde acıkarak kendisinin masaya gelmesini beklerim.	f	37	32	64	45	22
	%	18.5	16.0	32.0	22.5	11.0
Çocuğum yemeğini yemediğinde çeşitli oyunlarla yemeğini yemesini sağlarım.	f	25	49	58	29	39
	%	12.5	24.5	29.0	14.5	19.5
Çocuğum yemeğini yemediğinde onu yemek sonunda ödüllendireceğimi söyleyerek ikna etmeye çalışırım.	f	20	37	57	43	43
	%	10.0	18.5	28.5	21.5	21.5
Çocuğum yemeğini yemediğinde ona neden yemek yemesi gerektiğini açıklarım.	f	4	7	23	63	103
	%	2.0	3.5	11.5	31.5	51.5

Tablo 3 incelendiğinde, babaların çocuklarının gösterdiği yemek yememe problem davranışı karşısında; acıkarak kendisinin masaya gelmesini bekleme, çeşitli oyunlarla yemeğini yemesini sağlama ve yemek sonunda ödüllendireceğini söyleyerek ikna etmeye çalışma davranışlarını; ceza verme ve ona neden yemek yemesi gerektiğini açıklama davranışlarına göre daha sık tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

- Babaların çocuklarının *argo kelime kullanma davranışına* karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir? Alt problemine ilişkin bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Babaların çocuğun argo kelime kullanımına karşı sergilediği tutumlar

Argo Kelime Kullanımına Karşı Sergilenen Tutumlar		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
Çocuğum argo bir kelime kullandığında tekrar yapmaması için ceza veririm.	f	24	35	49	40	52
	%	12.0	17.5	24.5	20.0	26.0
Çocuğum argo bir kelime kullandığında ona kızarım.	f	63	50	47	26	14
	%	31.5	25.0	23.5	13.0	7.0
Çocuğum argo bir kelime kullandığında tepki vermem.	f	123	36	20	9	12
	%	61.5	18.0	10.0	4.5	6.0
Çocuğum argo bir kelime kullandığında gülerim.	f	2	2	14	23	159
	%	1.0	1.0	7.0	11.5	79.5
Çocuğum argo bir kelime kullandığında o kelime yerine başka kelimeler öğreterek o kelimeyi unutmaması için uğraşırım.	f	17	19	33	66	65
	%	8.5	9.5	16.5	33.0	32.5
Çocuğum argo bir kelime kullandığında bu kelimeyi kullanmanın doğru bir davranış olmadığını açıklarım.	f	2	2	5	38	153
	%	1.0	1.0	2.5	19.0	76.5

Tablo 4 incelendiğinde, babaların çocuğun argo kelime kullanımına karşı; çocuğa kızma, tepki vermeme davranışlarını daha sık tercih ettikleri saptanmıştır. Bununla birlikte, babaların, çocuğun argo kelime kullanımını karşısında, gülerik karşılık verme, başka kelimeler öğreterek o kelimeyi unutmaması için uğraşma, kelimeyi kullanmanın doğru bir davranış olmadığını açıklama ve tekrar yapmaması için ceza verme eğiliminde olma davranışlarını ise daha az tercih ettikleri anlaşılmaktadır.

- Babaların çocuklarının *akranıyla oyuncağını paylaşmama* davranışına karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir? Alt problemine ilişkin bulgular Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. Babaların çocuğun akranıyla oyuncağını paylaşmama davranışına karşı sergilediği tutumlar

Akranıyla Oyuncağını Paylaşmama Problemine Karşı Sergilenen Tutumlar		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
Çocuğum akranıyla oyuncağını paylaşmak istemediğinde oyuncağını akranına veririm.	f	11	17	49	46	77
	%	5.5	8.5	24.5	23.0	38.5
Çocuğum akranıyla oyuncağını paylaşmak istemediğinde oyuncağı kaldırıyorum.	f	20	26	67	53	34
	%	10.0	13.0	33.5	26.5	17.0
Çocuğum akranıyla oyuncağını paylaşmak istemediğinde kızarırım.	f	16	25	55	58	46
	%	8.0	12.5	27.5	29.0	23.0
Çocuğum akranıyla oyuncağını paylaşmak istemediğinde paylaşmamaya devam ederse oyuncağı kaldıracağımı söylerim.	f	36	51	67	26	20
	%	18.0	25.5	33.5	13.0	10.0
Çocuğum akranıyla oyuncağını paylaşmak istemediğinde birlikte oynayabileceklerini söylerim.	f	4	5	11	58	122
	%	2.0	2.5	5.5	29.0	61.0
Çocuğum akranıyla oyuncağını paylaşmak istemediğinde kendi kendilerine problemi çözmelerini beklerim.	f	16	32	69	46	37
	%	8.0	16.0	34.5	23.0	18.5

Tablo 5 incelendiğinde, babaların çocuğun akranıyla oyuncağını paylaşmama problemi karşısında; paylaşmamaya devam ederse oyuncağını kaldıracağını söyleme yönünde daha sık tutum tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Buna karşın babaların, çocuğu akranıyla oyuncağını paylaşmadığında oyuncağı akranına verme ve çocuğa akranıyla birlikte oynayabileceklerini ifade etme tutumlarını ise daha az tercih ettikleri görülmektedir.

- Babaların çocuklarının *isteklerini ağlayarak anlatma* davranışına karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir? Alt problemine ilişkin bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Babaların çocuğun isteklerini ağlayarak anlatma davranışına karşı sergilediği tutumlar

İsteklerini Ağlayarak Anlatma Problemine Karşı Sergilenen Tutumlar		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
Çocuğum isteklerini ağlayarak anlatırsa bu davranışı sergilediği sürece ona kızarırım.	f	36	52	56	39	17
	%	18.0	26.0	28.0	19.5	8.5
Çocuğum isteklerini ağlayarak anlatırsa duymamış gibi yaparım.	f	43	46	57	28	26
	%	21.5	23.0	28.5	14.0	13.0
Çocuğum isteklerini ağlayarak anlatırsa isteğini yerine getiririm.	f	6	15	30	57	92
	%	3.0	7.5	15.0	28.5	46.0
Çocuğuma, isteklerini ağlayarak anlatmasının beni çok üzdüğünü söylerim.	f	3	12	36	55	94
	%	1.5	6.0	18.0	27.5	47.0

Tablo 6 incelendiğinde, babaların çocuğun isteklerini ağlayarak anlatma problemi karşısında; çocuk bu davranışı sergilediğinde duymamış gibi yapma ve bu davranışı göstermeye devam ettiği sürece ona kızma tutumlarını daha çok sergileme eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, çocuğun ağlayarak isteklerini belirtmesi halinde bu istekleri yerine getirme ve bu durumun kendisini çok üzdüğünü çocuğa ifade etme yönünde tutum tercih eden babaların daha az olduğu saptanmıştır.

• Babaların çocuklarının *inatlaşma* davranışına karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir? Alt problemine ilişkin bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Babaların çocuğun inatlaşma davranışına karşı sergilediği tutumlar

İnatlaşma Problemine Karşı Sergilenen Tutumlar		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
		f	%	f	%	f
Çocuğum benimle inatlaşırsa inatlaştığı konuda ceza veririm.	f	9	15	71	45	60
	%	4.5	7.5	35.5	22.5	30.0
Çocuğum benimle inatlaşırsa duymamış gibi yaparım.	f	56	54	53	25	12
	%	28.0	27.0	26.5	12.5	6.0
Çocuğum benimle inatlaşırsa istediğini yaparım.	f	3	9	31	42	115
	%	1.5	4.5	15.5	21.0	57.5
Çocuğum benimle inatlaşırsa bu davranışın problemi bir çözüme ulaştırmayacağını açıklarım.	f	5	11	15	74	95
	%	2.5	5.5	7.5	37.0	47.5
Çocuğum benimle inatlaşırsa yaş gelişimine uygun bir yol izlerim.	f	4	16	37	60	83
	%	2.0	8.0	18.5	30.0	41.5

Tablo 7 incelendiğinde, babaların, çocuğun inatlaşma problemi karşısında; duymamış gibi yapma tutumunu daha sık tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Buna karşın, çocuğun inatlaştığı konuda ceza verme, çocuk inatlaşma davranışı gösterdiğinde onun istediğini yapma, çocuğa inatlaşmanın kendisini bir çözüme ulaştırmayacağını açıklama ve çocuk kendisiyle inatlaştığı zaman onun yaş gelişimine uygun bir yol izleme tutumunu ise babaların daha az tercih ettikleri görülmektedir.

• Babaların çocuklarının *izinsiz eşya alma* davranışına karşı sergilediği tutum nasıl bir dağılım göstermektedir? Alt problemine ilişkin bulgular Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Babaların çocuğun izinsiz eşya alma davranışına karşı sergilediği tutumlar

İzinsiz Eşya Alma Problemine Karşı Sergilenen Tutumlar		Her zaman	Sık sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
		f	%	f	%	f
Çocuğum izinsiz bir eşyayı aldığımda eline vurarak eşyayı alırım	f	12	13	10	31	134
	%	6.0	6.5	5.0	15.5	67.0
Çocuğum izinsiz bir eşyayı aldığımda ona kızarım.	f	37	46	45	49	23
	%	18.5	23.0	22.5	24.5	11.5
Çocuğum izinsiz bir eşyayı aldığımda ilgilenmem.	f	12	3	21	42	122
	%	6.0	1.5	10.5	21.0	61.0
Çocuğum izinsiz bir eşyayı aldığımda özür dilemesini söylerim.	f	6	8	28	61	97
	%	3.0	4.0	14.0	30.5	48.5
Çocuğum izinsiz bir eşyayı aldığımda yerine koymasının doğru bir davranış olduğunu açıklarım.	f	4	1	7	36	152
	%	2.0	.5	3.5	18.0	76.0

Tablo 8 incelendiğinde, babaların, çocuğun izinsiz eşya alma problemi karşısında; eşyayı aldığı anda çocuğa kızma tutumunu daha sık sergileme eğiliminde oldukları saptanmıştır. Diğer bir yandan aynı problem karşısında babaların, çocuğun eline vurarak eşyayı alma, çocuk eşyayı aldığı anda ilgilenmeme, çocuk eşyayı aldığı anda özür dilemesi gerektiğini söyleme ve çocuk eşyayı aldığı anda yerine koymasının doğru bir davranış olduğunu ona açıklama tutumlarını ise daha az tercih ettikleri saptanmıştır.

Tartışma

Bireyin hayata ilk adım attığı yer olması açısından ailenin yeri çocuğun yaşamında önemli ve özeldir. Bu nedenle anne-babaların çocukların yetişme sürecinde sergiledikleri tutumlar onların gelişimini ve kişiliğini doğrudan etkileyebilecek faktörler arasında gösterilebilir. Araştırmada okul öncesi çağındaki çocukların babaları, çocuklarıyla ilgili olarak daha önce karşılaştıkları ya da karşılaşma ihtimali bulunan bazı problem davranışları ile yüzleştirilmiştir. Babaların çocuklarının gösterdiği problem davranışlar karşısında sergiledikleri tutumların çocuğun yaşamını ve davranışların görülme sıklığını etkileyebilir. Çocuklarda görülen problem davranışların kronikleşmesi ve süreklilik göstermesi gibi durumlarda anne babaların sergiledikleri tutumların etkisi büyüktür. Okul öncesi dönem çocuğunda görülen şiddet ve öfke gibi problem davranışların temelinde anne babaların, bu davranışların ilk görülmeye başlandığı andan itibaren çocuğa karşı eğitsel anlamda takındıkları tavır ve sergiledikleri tutum, çocuğun ilerleyen dönemlerde davranış tekrarlamasında etkin bir rol oynayabilir. Aydoğan ve Özyürek (2013)'in okul öncesi dönem çocuklarında görülen şiddet davranışlarını inceledikleri çalışmasında elde ettikleri bulgularda öğretmenler, çocukta görülen şiddet içerikli davranışların temelinde anne babaların çocuğa karşı sergiledikleri tutumlar olduğunu belirtmişlerdir. Bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre, babalar çocuklarının gösterdiği akran şiddeti davranış karşısında cezalandırma yönündeki tutumları daha az sergilediklerini belirtmişlerdir. Aynı durum karşısında çocukların birbiri ile iletişim kurmalarını sağlayarak gösterdikleri davranışın yanlışlığı üzerine onlarla konuşma yönünde tutum sergileyen babaların ise daha fazla olduğu görülmektedir. Argo kullanımı için ise babaların bunu o kadar önemli görüp ceza vermek yerine kızma ya da görmezden gelme tutumunu daha fazla sergiledikleri görülmüştür. Bu açıdan bakıldığında, çocukların gösterdiği problem davranışlarda babaların sergilediği tutumlardan kaynaklı olarak süreklilik görülebilme olasılığının az olduğu söylenebilir. Çocuklarda görülen problem davranışların oluşmasında anne-babanın çocuğun isteklerine ve sevgi ihtiyacına ne tür karşılık verdiğinin önemi yadsınmaz. Ailenin çocuğun taleplerini, ortak fikirlerin paylaşılabilirdiği, kuralların birlikte tasarlanıp uygulandığı, demokratik bir aile yapısında karşılması problem davranışların oluşmamasında etkili olabilir. Çocuğun gelişim düzeyine uygun olarak anne babalardan gelen tepkiler istenmeyen bir davranışın sönmesine katkı sağlayabilir. Bu durum demokratik tutum gösteren aile yapılarında daha belirgin olarak görülebilir. Nitekim Dursun (2010)'un çalışmasında, aşırı kontrol eğilimi gösteren anne-babaların çocuklarında saldırganlık ve dikkatsizlik gibi problem davranışları daha yoğun görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum aşırı kontrol tutumundan kaynaklı özgüven eksikliğinin sonucu olabilir. Steinberg ve diğerleri (1992)'nin çocuklardaki problem davranışlarına yönelik olarak aile tutumlarını incelediği çalışmasında, demokratik tutum sergileyen anne babaların çocuklarında problem davranışların görülmesinin aksine bu çocukların sorumluluk bilinci olan, sosyal yönü güçlü ve özgüvenli bireyler oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Çocuğa davranışlarının sonucu onun anlayabileceği biçimde ifade edildiğinde sebep-sonuç ilişkisi kurarak çocuğun problem davranışını tekrarlamasını önlenir. Ailede çocuğa gösterilen ilginin ve sevginin çocuğun ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olması önemlidir. Duygusal yönden yeterli düzeyde beslenemeyen çocuklarda problem davranışlar daha fazla görülebilir. Çocuk üzerinde baskı kurarak onu istenmeyen davranışlar konusunda disiplin altına almak isteyen ailelerin çocuklarında baskıdan kaynaklı olarak davranış sorunları yaşanabilir. Kerr ve diğerleri (2004)'nin erken çocukluk dönemindeki çocukların davranış problemlerini incelemek amacıyla yaptıkları

çalışmada, fiziksel şiddetin düşük seviyede olduğu, çocuğa gösterilen ilgi ve sevginin yeterli düzeyde olduğu ve aşırı disiplin yöntemlerinin uygulanmadığı aile ortamındaki çocukların daha az problem davranış gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Tüm bu bilgiler ışığında aile içerisinde çocuğun hem anneden hem de babadan duygusal ve fiziksel anlamda destek alması gerekmektedir. Kararların ortaklaşa alındığı, çocuğun kendini ifade edebildiği, aşırı baskıcı ve disiplin altına alıcı olmayan bir aile ortamında yetişen çocuklarda problem davranışlara daha seyrek rastlanıldığı ifade edilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara dayalı olarak oluşturulan öneriler şu şekildedir:

Araştırmaya katılan babaların çocukların gösterdiği problem davranışları karşısında tercih ettikleri tutum ve davranışlar incelendiğinde; çocuğun akran şiddeti gösterme davranışı karşısında babaların çocuktur yapar bakış açısıyla problemin üzerinde durmama, davranışının yanlış olduğunu açıklama ve problem yaşadığı akranıyla konuşarak problemi çözmesini önerme davranışlarını; oyuncağı kaldırarak onu cezalandırma ve problemi öğretmeniyle konuşma davranışlarına göre daha az tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Çocuğun yemek yememe davranışı karşısında babaların acıkarak kendisinin masaya gelmesini bekleme, çeşitli oyunlarla yemeğini yemesini sağlama ve yemek sonunda ödüllendireceğini söyleyerek ikna etmeye çalışma davranışlarını; ceza verme ve ona neden yemek yemesi gerektiğini açıklama davranışlarına göre daha sık tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Çocuğun argo kelime kullanımı karşısında babaların sergiledikleri tutumlara bakıldığında, çocuğa kızma ve tepki vermeme tutumlarını daha sık sergilediği, gülerken karşılık verme, başka kelimeler öğretmek o kelimeyi unutmaması için uğraşma, bu tür kelimeleri kullanmanın yanlış olduğunu çocuğa açıklama ve tekrar yapmaması için ceza verme tutumlarını ise daha az tercih ettikleri görülmektedir. Çocuğun akranıyla oyuncağını paylaşmama problemi karşısında babaların, paylaşmamaya devam ederse oyuncağını kaldıracağını söyleme yönünde daha sık tutum sergiledikleri; çocuğu akranıyla oyuncağını paylaşmadığında oyuncağı akranına verme ve çocuğa akranıyla birlikte oynayabileceklerini ifade etme tutumlarını ise daha az tercih ettikleri görülmektedir. Çocuğun ağlayarak isteklerini anlatma problemi karşısında babaların, daha çok duymamış gibi yapma ve kızma tutumlarını sergiledikleri; bu istekleri yerine getirme ve bu durumun kendisini çok üzdüğünü çocuğa ifade etme yönünde tutumları ise daha az tercih ettikleri görülmektedir. Çocuğun inatlaşma davranışı karşısında babaların duymamış gibi yapma tutumunu daha sık sergiledikleri; ceza verme, isteğini yapma ve çocuğa inatlaşmanın kendisini bir çözüme ulaştırmayacağını açıklama tutumlarını ise daha az tercih ettikleri görülmektedir. Çocuğun izinsiz eşya alma problemi karşısında babaların daha çok kızma tutumunu sergileme eğiliminde oldukları; çocuğun eline vurarak eşyayı alma, çocuk eşyayı aldığı anda ilgilenmeme, çocuk eşyayı aldığı anda özür dilemesi gerektiğini söyleme ve çocuğa eşyayı geri yerine koymasını gerektiğini açıklama tutumunu ise daha az tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Babaların çocuğun gösterdiği problem davranışlar karşısında sergilediği tutumlar probleme göre değişkenlik göstermektedir. Çocukla daha fazla iletişim kurma yönünde tutum sergileyememe durumu babaların çocuğunun gelişim düzeyine göre ona nasıl yaklaşacağını farkında olamamasından kaynaklı olabilir. Babaların gerek çalıştığı kurumda gerekse çocuğun okulunda bilinçlenmeleri adına seminerler düzenlenebilir. Sağlık kuruluşlarında annenin hamileliğinden itibaren tüm aile fertlerine bilgilendirici dokümanlar sunulabilir. Aile destek eğitim programları yaygınlaştırılarak daha çok aileye ulaşıp, bu ailelerin de bilinçlenerek birbirini desteklemeleri sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aydoğan, Y. ve Özyürek, A. (2013). Okul öncesi çocuklarda şiddet davranışları. *Uluslararası Aile Çocuk Eğitimci Dergisi*, 1(2). 1-18.
- Bates, J. E., Pettit, G. S., Dodge, K. S., & Ridge, B. (1998). Interaction of temperamental resistance to control and restrictive parenting in the development of externalizing behavior. *Journal of Developmental Psychology*, 34(5). 982-995.
- Bornstein, L. & Bornstein, M. H. (2007). *Parenting styles and child social development*. Encyclopedia on Early Childhood Development. 1-4.
- Campbell, S. B. (1995). Behavior problems in preschool children: A review of recent research. *Journal of Child Psychology & Psychiatry*, 36(1). 113-149.
- Çağdaş, A. ve Şahin Seçer, Z. (2011). *Anne baba eğitimi*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Çıkrıkçı, S. (1999). *Ankara il merkezindeki resmi banka anaokullarına devam eden 5-6 yaş çocuklarının okul olgunluğu ile aile tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.
- Durualp, E. ve Aral, N. (2011). *Oyun temelli sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Erkan, S. (2013). *Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar. İçinde Z. F. Temel (Ed.) Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları (2.baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Keenan, K. & Shaw, D. S. (1994). The development of aggression in toddlers: A study of low-income families. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 22(1). 53-77.
- Kerr, D. C. R., Lopez, N. L., Olson, S. L., & Sameroff, A. J. (2004). parental discipline and externalizing behavior problems in early childhood: The roles of moral regulation and child gender. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 32(4). 369-383.
- Özyürek, A. (2004). *Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Özyürek, A. ve Tezel Şahin, F. (2012). Anne-baba olmak ve anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları. İçinde T. Güler, (Ed.). *Anne Baba Eğitimi (2.baskı)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Sezer, Ö. ve Oğuz, V. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3). 743-758.
- Shaw, D. S., Winslow, E. B., Owens, E. B., Vondra, H. I., Cohn, J. F., & Bell, R. Q. (1998). The development of early externalizing problems among children from low-income families: A transformational perspective. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 26, 95-107.
- Steinberg, L. D., Lamborn, S. D., Dornbusch, S. M., & Darling, N. (1992). Impact of parenting practices on adolescent achievement: Authoritative parenting, school involvement and encouragement to succeed. *Journal of Child Development*, 63, 1266-1281.

-
- Yavuzer, H. (2001). Yaygın ana-baba tutumları. İçinde H. Yavuzer (Ed.) *Ana-baba okulu (9. Baskı)*, Ankara: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, A. (2004). Ebeveyn tutumları ve saldırganlık. *Polis Bilimleri Dergisi* 6(3-4), 131- 150.
- Yıldızbaş, F. (2009). *Okul öncesi dönemde prososyal davranışların gelişiminin bebeklik yaşantısındaki bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Uluslararası Katılımlı II. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi Bildiri Kitabı. 7-9 Ekim 2009. 463-468, Ankara.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. İstanbul: Özgür Yayıncılık.